

2. Мандель И.Д. Кластерный анализ. / И.Д. Мандель. – М.: Финансы и статистика, 1988. – 176 с.: ил. – ISBN 5-279-00050-7.
3. Girish Punj. Cluster Analysis in Marketing Research: Review and Suggestions for Application / Girish Punj and David W. Stewart // Journal of Marketing Research, Vol. XX, (May 1983), pp.134-148.
4. Григорук П.М. Шкалювання в маркетингових дослідженнях. / П.М. Григорук // Вісник Хмельницького національного університету, 2009. – №5. – С. 138-142. – (Серія «Економічні науки», т.3).
5. А. Бююль. SPSS: искусство обработки информации. Platinum edition / Ахим Бююль, Петер Цёфель [Пер. с нем.]. – [СПб.: ООО «ДиаСофтЮП», 2005]. – 608 с.–ISBN 5-93772-133-0.

Annotation. *The analysis of basic approaches is in-process considered in relation to determination of supervision objects measure of similarity in multidimensional space of signs at the decision classification tasks. The features of measures determination are marked for information of non-numeric nature.*

Key words: *marketing research, measure of similarity, birth-certificate, multidimensional space distance, classification.*

7

УДК 336.22:334.012.6

Л.Г. Гулько, к.е.н., доцент, Хмельницький національний університет

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У статті розглянуто роль малих підприємств в економіці України, фактори, що стримують його розвиток, а також міжнародний досвід податкового стимулювання малого бізнесу.

Ключові слова: *малий бізнес, податки, стимулювання розвитку малого бізнесу.*

Актуальність теми. Малий бізнес відіграє вагомий роль в економічному розвитку країни. Проте в Україні розвиток підприємств малого бізнесу гальмується низкою перешкод, і зокрема фіскального характеру. Це зумовлює актуальність дослідження питань податкового стимулювання розвитку малого підприємництва.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань розвитку малого бізнесу та його оподаткування в Україні приділяють увагу такі вчені, як Варналій З. С., Говорушко Т. А., Кредісов В. А., Кужель О. В., Тимченко О. І. та ін.

Метою статті є дослідження розвитку малого бізнесу в Україні, а також міжнародного досвіду податкового стимулювання його діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток малих та середніх підприємств є рушійною силою для розвитку економіки. 50-70% ВВП розвинених країн виробляється саме в цьому секторі. У східноєвропейських країнах саме бурхливий розвиток підприємств малого та середнього бізнесу спричинив зростання ВВП у першій половині 1990-х років.

В Україні підходи до визначення сутності малого та середнього підприємства змінювалися відповідно до внесення змін до законодавства. Так, згідно Закону України „Про підприємства в Україні” від 27.03.1991 р. [1], віднесення підприємств до категорії малих відбувалося як за критерієм чисельності працюючих, так і за критерієм галузі діяльності. До малих, згідно вказаного Закону, належали підприємства:

- у промисловості і будівництві – з чисельністю працюючих до 200 осіб;
- в інших галузях виробництва – з чисельністю працюючих до 50 осіб;
- в науці і науковому обслуговуванні – чисельність до 100 осіб;
- у галузях невиробничої сфери – з чисельністю працюючих до 25 осіб;
- у роздрібній торгівлі – з чисельністю працюючих до 15 осіб.

Вказаний Закон втратив чинність після прийняття Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. Відповідно до нього, малими визнавалися підприємства з чисельністю працюючих меншою 50 осіб та обсягом виручки від реалізації продукції, меншим від 500 тис. євро. В 2008 році до Кодексу були внесені зміни, що стосувалися визначення малого підприємства. На сьогодні малими визнаються підприємства, в яких чисельність працюючих за звітний рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції за цей період не перевищує 70 млн. грн. Великими підприємствами визнаються ті, в яких чисельність працюючих за звітний рік перевищує 250 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції за рік перевищує суму 100 млн. грн. Інші підприємства визнаються середніми [2].

Наведені визначення малих підприємств розширювали коло підприємств, які можуть бути віднесені до цієї категорії. При цьому більш жорстким визначенням малого підприємства є наведене у редакції Господарського кодексу від 16.01.2003 р., оскільки сума виручки в 500 тис. євро (за сучасним офіційним курсом – 5 430 тис. грн.) дозволяла меншій кількості підприємств відносити себе до малих. Обмеження виручки малих підприємств сумою 70 млн. грн. дало можливість автоматично збільшити їх чисельність і наблизити її до рівня країн Європи.

Аналіз розвитку малого бізнесу в Україні свідчить, що кількість малих підприємств в останні роки зростає нестабільно [3]. Якщо в 2006 р. на 10 тис. осіб населення припадало 72 малих підприємства, то в 2007 р. – 76 підприємств, а в 2008 р. – знову 72 підприємства. Водночас питома вага таких підприємств у загальній кількості суб'єктів господарювання на кінець 2008 р. становить 92,7%. Саме питома вага малих підприємств в загальній чисельності

підприємств яскраво відображає результати запровадження різних підходів до визначення малого підприємства. Так, за методикою Господарського кодексу в редакції 2003 року в 2006 р. частка малих підприємств у загальній кількості суб'єктів господарювання складала 85,3%, а в 2007 р. – 85,1%. За методикою Господарського кодексу в редакції 2008 року у вказаних роках малі підприємства склали відповідно 92,8% та 93,2% підприємств України. За стандартами ЄС, частка малих та середніх підприємств має складати більше 99% загальної кількості підприємств країни. Можна сказати, що зміна методики віднесення підприємства до категорії малих дозволила скоротити розрив між стандартами ЄС та вітчизняною статистикою.

Розвиток малого підприємництва в Україні ускладнюється низкою факторів, пов'язаних як із кризовими явищами в економіці, так і з відсутністю реформ, які б стосувалися малого бізнесу. Зокрема, до них можна віднести систему оподаткування, низький рівень внутрішнього попиту, інфляцію, нерівні умови конкуренції, в тому числі надання переваг або пільг окремим суб'єктам бізнесу з боку органів влади, корупцію, надмірне регулювання та контроль бізнесу, недосконалу інфраструктуру.

За даними звіту Світового банку з ведення бізнесу, Україна в останні роки полегшила податкове навантаження на підприємства, дещо зменшивши ставки зборів до фондів соціального страхування. До того ж, завдяки запровадженню електронної системи податкової звітності час, який витрачається на сплату податків, скоротився на 1237 годин на рік. Однак, ці позитивні зрушення не дають можливості Україні подолати розрив, що існує між нею та провідними країнами. У звіті „Ведення бізнесу”, зокрема, зазначається, що українським компаніям все ще треба сплачувати 99 видів податків та витрачати на це 58,4% свого прибутку, тоді як середній світовий показник – біля 40%. Тож місце України за показником сплати податків у глобальному рейтингу залишається низьким (180-те місце зі 181 країни) [4].

На наш погляд, для реформування системи оподаткування малого бізнесу в Україні може бути корисним європейський досвід оподаткування таких підприємств [5]. Зокрема, в системі податкового регулювання Великобританії закладені такі стимулюючі засоби, як прогресивні ставки оподаткування. Для малих підприємств це дуже сприятлива система. Так, при прибутку на рівні 0-1,520 фунтів стерлінгів ставка податку становить 10%, при прибутку в розмірі 1,521-28,400 фунтів – 22%, при прибутку понад 28,400 фунтів – 40%. Існують і тимчасові податкові пільги, наприклад, для малих підприємств, що вкладають кошти у високотехнологічні активи – комп'ютери, сучасні засоби зв'язку, програмне забезпечення. Іншим прикладом такого оподаткування є податкові знижки на витрати, пов'язані з науково-дослідними та дослідно-конструкторськими роботами.

Податкова система Голландії для малих і середніх підприємств передбачає, що підприємство може зменшити свій оподатковуваний дохід на певну частку коштів, вкладених у капітальні активи, перш за все самостійно виготовлені. Метою цього є стимулювання інвестицій в активи підприємства.

У Швеції відсутні спеціальні податкові режими для малих та середніх підприємств. Основний принцип оподаткування – це нейтральність, згідно якого до усіх підприємств застосовується одна і та ж податкова база, ті ж ставки оподаткування і обов'язки з реєстрації, звітності та ін. Проте в принципі нейтральності передбачено винятки у вигляді податкових пільг, що застосовуються до малих підприємств. Дрібні торговці з будь-яким оборотом не зобов'язані реєструвати свій бізнес в державних органах. Достатньо лише зареєструватися в податковій інспекції. Новому приватному торговцю, що самостійно зайнятий, дозволяється вираховувати збитки з можливого доходу протягом перших 5 років діяльності.

У США відсутні особливі податкові режими для малих і середніх підприємств. Проте в законах є низка норм для малих підприємств, які дають можливість спростити процедуру обліку і звітності, стимулюючи й полегшуючи таким чином інвестиції у малий бізнес. Також компанії, що мають незначні прибутки, сплачують прибутковий податок за нижчими ставками. При річному оподаткованому прибутку до 50 тис. дол. використовується податкова ставка 15%, при прибутку 50-70 тис. дол. – 25%, при прибутку 75 тис. – 10 млн. дол – 34%, при вищому прибутку – 35%.

Висновки. Мале підприємництво відіграє помітну роль в економічному розвитку та соціальній стабільності країни. Проте однією з головних перешкод для його розвитку є система оподаткування. Для її реформування, зокрема, доцільно використовувати досвід оподаткування малого бізнесу розвинутих країн. Головними особливостями такого оподаткування можна назвати максимальне спрощення умов організації бізнесу; стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства; зростання ставки оподаткування прибутку відповідно до зростання обсягу оподаткованого прибутку підприємства тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про підприємства в Україні» // Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Господарський кодекс України // Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Звіт про діяльність малих підприємств за 2008 рік // Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
4. Ведення бізнесу 2009: України не змогла покращити загальний рейтинг // Режим доступу: http://uabooks.info/ua/news/press_service/?pid=3279.
5. Спрощена система оподаткування у сфері малого бізнесу: вітчизняний і зарубіжний досвід // Режим доступу: <http://www.academia.org.ua>.

Annotation. *The article contains a research of the role of small enterprises in Ukrainian economy, also factors, which restrain its development, and international experience of tax stimulation of small business development.*

Key words: *small business, taxes, tax stimulation of small business.*